

نقش جاذبه‌های اکوتوریستی در توسعه گردشگری نهاوند با تاکید بر مدل SWOT

عیسی سراقی: مربی هیئت علمی دانشگاه پیام نور
حسین ملکی: مربی هیئت علمی دانشگاه پیام نور
داریوش ابوالفتحی: مربی هیئت علمی دانشگاه پیام نور

چکیده

گردشگری پدیده‌ای است که از گذشته‌های دور مورد توجه جوامع انسانی بوده و بر حسب نیازهای متفاوت اجتماعی، اقتصادی و تاریخی به پویایی خود ادامه داده است. در عصر حاضر رشد روزافزون جمعیت و متعاقب آن شهرنشینی لجام‌گسیخته بویژه در کشورهای درحال توسعه (کمبود فضای سبز، آلودگی شهرها) مشکلات فراوانی را از لحاظ گذران اوقات فراغت و استفاده از زیبایی‌های طبیعی به وجود آورده است. انسان برای فرار از زندگی ماشینی و شهر «این جزیره گرم و آلوده» دست به دامن طبیعت می‌شود که این خود مبنای، شروع فعالیت به نام اکوتوریسم است. فعالیت که با هدف بهره‌گیری از زیبایی‌های طبیعی و جلوه‌های حیرت‌انگیز خلقت در عین حال سفری مسولیت‌پذیر بدون کمترین آسیب‌پذیری محیطی بر فضای کالبدی منطقه می‌باشد. در شهرستان نهاوند شرایط جغرافیایی و توپوگرافی، دره‌های سرسبز، حیات‌وحش و مناطق حفاظت شده، سراب‌های جوشان، رودخانه‌های پرآب، دهکده‌ها و تپه‌های تاریخی، و ... پتانسیل بالایی برای فعالیت‌های اکوتوریستی فراهم ساخته است. در این پژوهش با استفاده از روش پیمایش، مطالعات میدانی و تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به شیوه

مدل تحلیلی **SWOT** به بررسی و ارزیابی پتانسیل‌ها و قابلیت‌های جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند به گونه‌ای علمی، همراه با رعایت مسایل زیست‌محیطی پرداخته شده است سپس به ارائه راهکارهایی برای توسعه پایدار ناحیه ای و در نهایت حرکت در راستای توسعه پایدار ناحیه‌ای تاکید شده است. نتایج حاصل از مطالعات میدانی، مدل‌های تحلیلی و تجزیه و تحلیل‌های تجربی در منطقه مورد مطالعه بیانگر این واقعیت است که عدم بهره‌برداری اصولی و ضعف بینش علمی مدیران نسبت به مسایل زیست‌محیطی جاذبه‌های اکوتوریستی منطقه را با آسیب‌پذیری بالایی مواجه کرده است. برای فایق آمدن بر مشکلات نیازمند بازنگری در برنامه‌های جاری و ارائه راهکارهای مناسب جهت کاهش نقاط ضعف و محدودیت‌ها و بهره‌گیری از نقاط قوت و فرصت‌های موجود می‌باشد.

واژگان کلیدی: جاذبه اکوتوریستی، مدل **SWOT**، راهکار، توسعه گردشگری، شهر نهاوند.

مقدمه

گردشگری پدیده‌ای است که از گذشته‌های دور مورد توجه جوامع انسانی بوده و بر حسب نیازهای متفاوت اجتماعی و اقتصادی به پویایی خود ادامه داده است. توسعه روزافزون ارتباطات و افزایش چشمگیر تعداد گردشگر ان و درآمدهای ارزی حاصل از آن نتایج بسیاری همچون اشتغال برای جوامع به همراه داشته است (نگی، ۲۰۰۴). باید توجه داشت که گردشگری در عصر حاضر یکی از بزرگترین فعالیت‌های خدماتی دنیا می‌باشد. سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) تعداد گردشگران را

در سال ۲۰۰۰ نزدیک به ۷۰۰ میلیون نفر تخمین زده و پیش‌بینی می‌کند این تعداد در سال ۲۰۱۰ به یک میلیارد نفر و در سال ۲۰۲۰ به بیش از ۱/۶ میلیارد نفر در سال برسد علل این امر را افزایش جمعیت، افزایش سطح زندگی، طولانی شدن دوره استراحت، افزایش و آسان تر شدن جابجایی ذکر کرده‌اند. باید در نظر داشت که توسعه صنعت توریسم موجبات فواید اقتصادی برای جوامع را فراهم ساخته و همچنین تمام سطوح جوامع را تحت تاثیر قرار می‌دهد، با توجه به افزایش تعداد گردشگران بالطبع درآمد حاصل از گردشگری در سال ۲۰۱۰ میلادی حدود یک هزار میلیارد دلار و در سال ۲۰۲۰ حدود ۲ هزار میلیارد دلار خواهد رسید. گردشگری با این روند به عنوان ابزار مهمی برای درآمدهای ارزشمند خارجی (منبع ارزی) در نظر گرفته می‌شود که در نهایت توسعه ناحیه‌ای و بهبود شرایط زیست مردم را به دنبال دارد (رینا، ۲۰۰۵).

دخالت انسان در محیط زیست منجر به تغییر در اکوسیستم طبیعی، تخریب محیط زیست و تبدیل جاذبه‌های طبیعی به کاربری‌های مسکونی و صنعتی می‌شود، که دوری انسان از طبیعت را به دنبال دارد. بنابراین انسان برای بهره‌گیری از جاذبه‌های طبیعی، استراحت و تمدد اعصاب دست به فعالیت‌هایی می‌زند که در ادبیات فارسی اکوتوریسم (طبیعت‌گردی) نام گرفته است. اکوتوریسم سفری به مناطق طبیعی و نسبتاً دست‌نخورده با موضوعات جالب و مخصوص برای مطالعه و لذت بردن از چشم‌اندازهای طبیعی، حیات وحش جانوری و گیاهی تعریف شده که جنبه‌های فرهنگی منطقه را نیز مورد توجه قرار می‌دهد (خان، ۲۰۰۷).

در رابطه با اکوتوریسم سبالیوس لاسکورین نخستین فردی است، که واژه اکوتوریسم را برای سفر به مناطق بکر و نسبتاً دست‌نخورده با هدف خاص مطالعه،

تحسین، لذت بردن از چشم اندازهای طبیعی، حیات وحش و هرگونه جاذبه‌های فرهنگی منطقه به کار برده است (فنل، ۱۹۹۹).

بلامی معتقد است فعالیت‌هایی که دارای ملاک‌های اصلی زیر باشد در زمره فعالیت‌های اکوتوریستی قرار می‌گیرد: ۱- جاذبه‌ها باید به طور برجسته طبیعت محور باشند. ۲- جاذبه‌ها برای بازدیدکنندگان جنبه آموزشی و یادگیری داشته باشد. ۳- مدیریت گردشگری باید در جهت رعایت اصول اکولوژیکی، اجتماعی، فرهنگی و پایداری اقتصادی حرکت نماید (بلامی، ۲۰۰۱).

Weaver&Laeton در مقاله‌ای به بررسی اکوتوریسم پایدار پرداخته‌اند و معتقدند که اکوتوریسم به عنوان گرایش جدیدی از توریسم دارای اجزاء مختلفی می‌باشد که اهم آنها عرضه، تقاضا، اثرات انسانی، محیط‌های خارجی و سازمان‌های دولتی می‌باشد. که هر یک به فراخور نقشی که در زمینه اکوتوریسم دارند دارای اثرات ویژه‌ای می‌باشد که با دوگانگی عرضه و تقاضا در فعالیت‌های اکوتوریستی روبرو هستند. هرچه تعداد جاذبه‌های اکوتوریستی در منطقه بیشتر باشد بالطبع تقاضای بیشتر بازدیدکنندگان را به همراه دارد و هرچه تعداد بازدیدکنندگان بیشتر باشد تخریب و آسیب‌پذیری جاذبه‌های اکوتوریستی بالا می‌رود. بنابراین برای کاهش اثرات مخرب زیست‌محیطی سازمان‌های تخصصی یا غیرتخصصی فعال در زمینه اکوتوریسم اقدام به ارایه راهکارهایی مناسب کرده‌اند. «ویور» در مقاله‌ای به بررسی تاثیرات اکولوژیکی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی از اکوتوریسم پرداخته و مکانیزم‌های کنترل کیفی و بحث اخلاقیات را در نظر داشته است (ویور و لاوتون، ۲۰۰۷).

در رابطه با نگرش و ابعاد اکوتوریسم نتیجه بررسی نگرش‌های محلی و رفتارها در حفاظت از جاذبه‌های اکوتوریستی نشان می‌دهد که نگرش عمومی به مناطق حفاظت شده در ارتباط با تغییرات جمعیتی جامعه، آموزش و آگاهی، مشارکت، هزینه و سودها، ارتباط با مقامات حفاظتی و مشخص کردن تاریخ و میزان مشارکت جوامع محلی در حفاظت می‌باشد (آرچبالد و ناقتدن، ۲۰۰۱).

در فرایند مدیریت و برنامه‌ریزی ساختاری- راهبردی، شناسایی موضوعات استراتژیک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. افزایش مسایل شهری، تنوع درون سیستم‌ها، ساختار متنوع حکومتی، ناسازگاری‌ها، عدم اطمینان و پیشرفت مداوم و سایر پیچیدگی‌های مرتبط با فرایند توسعه در نواحی مختلف چالش‌های زیادی را به همراه داشته است. لذا با توجه به اهداف و محتوای پروژه‌ها براساس اهمیت نقش آنها در نواحی، اولویت‌بندی میان موضوعات صورت می‌گیرد. در این راستا تکنیک‌های تحلیلی بسیاری موجود است که البته بیشتر آنها به روش‌های تحلیل وضع موجود مربوط می‌شود در این میان تکنیک SWOT از شناخته‌ترین این ابزارها به شمار می‌رود (مهندسین مشاور پرداز، ۱۳۸۳).

به طور ساده SWOT به عنوان ابزاری برای بررسی نقاط قوت و ضعف‌های درون‌سازمانی (درون ناحیه‌ای) و فرصت‌ها و تهدیدهای محیط برون‌سازمانی (برون ناحیه‌ای) می‌باشد و در مفهوم کلی ابزاری برای بهره‌برداری در مراحل مقدماتی تصمیم‌گیری و بعنوان یک پیش‌درآمد در امر برنامه‌ریزی استراتژیک در نوع کاربردی آن تلقی می‌شود. این روش به عنوان ابزاری برای کنار هم قراردادن یافته‌های تحلیل فشارهای خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) و قابلیت‌های داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) مورد استفاده قرار می‌گیرد.

متاسفانه در مورد فعالیت‌های اکوتوریستی از این مدل تحلیلی به طور مستقیم استفاده نشده ولی در مطالعات زیر به طور غیرمستقیم اشاراتی مختصر به برخی از وجوه مدل شده است.

هادوی و دیگران (۱۳۷۳) در تحقیقی به بررسی وضعیت موجود تفرجگاه‌های عمومی حاشیه جاده کرج- چالوس در ارتباط با ویژگی‌های اکولوژیکی و برآورد ظرفیت برد اکولوژیکی و روانی در این تفرجگاه‌ها پرداخته است. این تحقیق که با استفاده از تکنیک پرسشنامه و بررسی میدانی انجام گرفته است، به این نتیجه رسیده که میزان بهره‌برداری در این مناطق در تمام تفرجگاه‌ها بسیار بالاتر از ظرفیت برد اکولوژیکی می‌باشد.

مخدوم (۱۳۷۲) در مقاله‌ای که در سمینار ایرانگردی مطرح شده تعریف اکوتوریسم پرداخت، سپس با توجه به تنوع اقلیمی و فراوانی جاذبه‌های اکوتوریستی در ایران برنامه‌ریزی بر مبنای اکوتوریسم را در زمینه گردشگری پیشنهاد کرده است. پارسایی (۱۳۸۴) در تحقیقی تحت عنوان امکان‌سنجی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در استان کهگیلویه به بررسی جاذبه‌های اکوتوریستی محدوده مطالعاتی و سطح‌بندی منطقه براساس توان اکولوژیکی پرداخته است.

Fennell (1999) اکوتوریسم در تگزاس و انواع جاذبه‌های اکوتوریستی و چگونگی توسعه منطقه‌ای را بررسی کرد. Vanessa (2002) در کاستاریکا به بررسی مناطق حفاظت‌شده که برای حفاظت از ساماندهی مطالعات مناطق گرمسیری پرداخته است، همچنین به بررسی وضعیت اکوتوریسم در دومینیکا و تأثیری که بر توسعه پایدار گردشگری براساس مدل اکولوژیکی داشته است مطالعاتی انجام داده است.

Khan (2007) به سطح‌بندی فعالیت‌های اکوتوریستی و انواع آنها در مناطق مختلف پاکستان پرداخته است. Abidin (1999) توسعه اکوتوریسم سیستماتیک در مناطق تاریخی، طبیعی و فرهنگی و پروژه‌هایی برای سیستم حفاظت شده در مالزی را مورد بررسی قرار داده است. Fusili (2007) جاذبه‌های اکوتوریستی را در مناطق مختلف ایتالیا با تاکید بر پارک‌ها و مناطق حفاظت شده با همکاری سازمان‌های بین‌المللی و شرکت‌های خصوصی پرداخته است.

رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۸۴) در مقاله‌ای راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT با نمونه موردی دهستان لواسان کوچک پرداخته است. در این مقاله به بررسی نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها در این منطقه پرداخته و در نهایت راهکارهایی برای توسعه گردشگری در منطقه پیشنهاد داده است.

نهاوند که در موقعیت جغرافیایی ۴۸ درجه و ۲۴ دقیقه طول شرقی و ۲۳ درجه و ۱۲ دقیقه عرض شمالی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. از شمال به شهرهای تویسرکان و همدان، از خاور به ملایر و بروجرد، از باختر به استان کرمانشاه و از جنوب به لرستان محدود است. شهر نهاوند بی‌شک یکی از شهرهای قدیمی و تاریخی ایران است. اکتشافات تپه گیان، که قدمتی برابر با ۳۷ قرن قبل از میلاد دارد و همچنین قرارگیری در مسیر فرعی ابریشم به نهاوند و از نهاوند به بروجرد و از آنجا به اصفهان و فارس، نشان از موقعیت سوق‌الجیشی منطقه در گذشته داشته است. علاوه بر این آب و هوای مطبوع و وجود بارش‌های آسمانی زمینه را برای ایجاد منطقه‌ای سرسبز و سرشار از جاذبه‌های اکوتوریستی فراهم نموده است.

در این مقاله هدف از مطالعه حاضر بررسی نقاط قوت، نقاط ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها در رابطه با فعالیت‌های اکوتوریستی در شهرستان نهاوند به وسیله مدل تحلیلی Swot می‌باشد. با توجه به بررسی‌های انجام شده شناخت پتانسیل‌ها، محدودیت‌ها و فرصت‌های اکوتوریستی در شهرستان نهاوند می‌تواند به عنوان طرحی جامع برای توسعه گردشگری و نیز چارچوب مناسبی برای برنامه‌ریزی گردشگری در منطقه باشد.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش از روش ترکیبی، روش‌های پیمایشی، توصیفی و تحلیلی استفاده شده است. مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی است. از دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر وضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند. برای این منظور نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی WT, ST, WO, SO پیوند داده می‌شود و گزینه‌های استراتژی از بین آنها انتخاب می‌شود (حکمت‌نیا، ۱۳۸۵).

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را سه گروه اصلی تشکیل می‌دهد که از روش نمونه‌گیری کوکران برای سرپرست خانوارها (مردم) تعداد ۱۷۰ نفر، برای گردشگران تعداد ۱۴۰ نفر و برای مسولان تعداد ۲۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است. در این پژوهش به نقش و اهمیت جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند از دیدگاه استراتژی‌ها و راهبردهای مدیریت محیط زیستی به روش تجزیه و تحلیل

SWOT پرداخته شده است. براساس این روش نقاط قوت و ضعف (عوامل داخلی) و فرصت‌ها و تهدیدها (عوامل خارجی) جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است سپس استراتژی‌هایی متناسب به موقعیت کنونی تحقیق بررسی و راهبردهایی برای تقویت قوت‌ها و فرصت‌ها و کاهش ضعف‌ها و تهدیدها رتبه‌بندی شده است. نتایج حاصل از ایجاد ماتریس SWOT استراتژی و الگوی مناسبی برای برآورد امتیازات و اولویت‌بندی آنها ایجاد کرده است. مجموعه معیارهایی که برای توسعه گردشگری در منطقه موردشناسایی قرار گرفت در قالب پرسشنامه‌ای طراحی شده است. این پرسش‌نامه بین گردشگران داخلی و خارجی در نقاط مختلف استان و نیز مسولان و مدیران سازمان‌های مسول بخش گردشگری در شهرستان نهاوند جهت وزن‌دهی و اولویت‌بندی اهمیت توزیع گردید.

در مدل SWOT برای به دست‌آوردن نتایج نهایی از روش عددی وزن‌بندی استفاده شده است. در این روش محدوده مورد مطالعه به بخش‌های مشابهی از نظر مساحت تقسیم شده و در هر بخش شاخص‌هایی نظیر نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها و عوامل وابسته به آنها مشخص گردیده است. با دادن وزن به هر یک از عوامل فوق، جایگاه نسبی هر بخش روشن گردیده است. وزن‌ها برای جاذبه‌های اکوتوریستی استان به صورت دلخواه از ۱ تا ۵ متغیر بوده است، به این ترتیب که پاسخ خیلی خوب ۵، خوب ۴، متوسط ۳، کم ۲ و خیلی کم ۱ امتیاز می‌باشد. در مرحله بعدی از مدل با توجه به امتیازات به دست آمده رتبه‌بندی هر یک فاکتورها پرداخته شد که مجموع وزن‌ها و میانگین آنها را به عنوان شاخصی برای رتبه‌بندی در نظر گرفته می‌شود. امتیازات وزنی تمام عوامل خارجی را در یک ستون باهم جمع می‌زنید

که براساس آن امتیاز کل آن سیستم محاسبه می‌شود. امتیاز وزنی کل نشان می‌دهد که یک سیستم چگونه به عوامل و نیروهای موجود بالقوه در محیط بیرون پاسخ می‌دهد اغلب متوسط امتیاز وزنی کل سیستم در یک زمینه، عدد ۳ به دست آمده است. در مرحله به بررسی وزن نسبی گردشگری از طریق تقسیم میانگین وزنی هر فاکتور بر تعداد کل فاکتورها موجود پرداخته شده است. در نهایت رتبه‌بندی هر یک از فاکتورها براساس بیشترین امتیاز صورت گرفته است.

بحث و نتایج

با توجه به اینکه موفقیت هر پروژه در شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها می‌باشد برنامه‌ریز وقتی اطلاع کافی از پتانسیل‌ها، امکانات و محدودیت‌ها منطقه مورد مطالعه نداشته باشد قادر به ارائه برنامه جامعی نخواهد بود. در زمینه اکوتوریسم برنامه‌ریزی برای توسعه متوازن آن منوط به شناسایی و در نظر گرفتن این نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها می‌باشد که بیشتر به صورت عوامل درونی (قوت و ضعف) و عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) مدنظر برنامه‌ریزان می‌باشد که در زیر راهبردهایی برای رفع آسیب‌پذیری ناحیه‌ای از جاذبه‌های اکوتوریستی ارائه شده است.

عوامل داخلی موثر بر توسعه جاذبه‌های اکوتوریستی نهاوند

در این مرحله به بررسی جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند برای شناسایی نقاط قوت و ضعف (عوامل درونی) در منطقه مدنظر بوده است. برای دستیابی به توسعه و اجرای صحیح برنامه‌ها اقدام به ارائه راهبردهایی بر اساس عملکردها و

پتانسیل‌های موجود پرداخته شده است. در این راستا برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی در نهاوند فاکتورهای اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی براساس جدول ۱- آورده شده است.

جدول (۱) ماتریس عوامل موثر داخلی بر جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند

نقاط قوت	نقاط ضعف	
اقتصادی	فقدان برنامه‌ریزی جامع و منسجم که فعالیت‌های اکوتوریستی بر اساس آن پیش رود.	- تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم - وجود بستر مناسب جهت ایجاد فرصت‌های شغلی در امور گردشگری
اجتماعی، فرهنگی	- تنگنای ناشی از بوروکراسی شدید اداری در زمینه کسب مجوز برای بازدید از برخی اماکن گردشگری	- وجود شبکه‌های ارتباطی مناسب با سایر مناطق گردشگری کشور
اکولوژیکی	- فقدان تاسیسات و تجهیزات رفاهی برای اکوتورها در منطقه (سرویس‌های بهداشتی، اقامتگاه‌ها و ...) - نامناسب بودن زیرساخت‌های فیزیکی (جاده‌ها)	- کوهستانی بودن نهاوند و وجود ارتفاعات و قله و دارابودن دره‌های متعدد و سرسبز پوشیده از جاذبه‌های گردشگری - قرارگیری نهاوند در محور ارتباطی غرب، جنوب غرب و شمال غرب و نیز در مسیر زائران عتبات عالیات - وجود جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در شهرستان نهاوند - وجود زیرساخت‌های مناسب جهت کوهنوردی، صخره‌نوردی، راهپیمایی، اسکی و ...
نهادی	عدم آشنایی جوامع محلی نسبت به فعالیت‌های اکوتوریستی و فقدان نهادی که آموزش جوامع را بر عهده بگیرد	- علاقمندی فراوان مدیران محلی به فرهنگ توسعه و اشتغال‌زایی از طریق توسعه اکوتوریسم

جدول (۲) ماتریس عوامل موثر خارجی بر جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند

تهدیدها	فرصتها	
اجرائی نبودن برنامه‌های حمایتی دولت در خصوص برنامه‌های اکوتوریسم	به کارگیری روش مدیریت پایدار در احداث و بهره‌برداری از زیرساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردشگری	اقتصادی
- تضعیف فرهنگ محلی و از بین رفتن پاره‌ای آداب و رسوم - افزایش تخلفات اجتماعی و بزهکاری با ورود گردشگران به نواحی گردشگری	08- تهیه و اجرای برنامه‌ای به منظور توسعه توانمندی‌های مدیران گردشگری	اجتماعی، فرهنگی
- زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار - تغییر کاربری اراضی طبیعی و زیست‌محیطی به سایر کاربری‌های ناسازگار - تخریب پوشش گیاهی (جنگل و مرتع) و افزایش آلودگی آب و صوتی در اماکن گردشگری	- تنوع بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال - امکان جلب مشارکت و همکاری‌های بین‌المللی در جهت احیا و توسعه زیستگاه‌های حیات وحش و گونه‌های نادر جانوری و در خطر انقراض	اکولوژیکی
- عدم بهره‌برداری مناسب از فرصت‌های گردشگری زمستانه به دلیل عدم وجود ظرفیت ساختار و برنامه‌های لازم - عدم صدور مجوز و تسهیلات از سوی دولت برای گسترش اکوتوریسم در سطح شهرستان نهاوند - توانایی مدیریت در زمینه برنامه‌ریزی، اجرا و تبلیغات محدود است - کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب در دستگاه‌های ستادی بویژه استانی برای تشویق و ترغیب و ارائه رهنمودهای لازم به سرمایه‌گذاران در بخش اکوتوریسم	- تصویب قوانین و مقررات حمایتی از این صنعت و وجود ردیف‌های اعتباری خاص برای گسترش اکوتوریسم - حمایت مسولان دولتی از توسعه اکوتوریسم با رویکرد اشتغال‌زایی بعنوان ساز و کار مناسب برای توسعه متوازن گردشگری در سطح شهرستان - امکان برنامه‌ریزی، طراحی، توسعه و تجهیز پتانسیل‌های طبیعی شهرستان جهت ایجاد جاذبه‌های مصنوعی و انسان ساخت همگام با جاذبه‌های طبیعی - افزایش استفاده از نیروهای متخصص و مجرب در بخش اکوتوریسم در کنار نواحی گردشگری - تهیه و اجرای برنامه‌ای به منظور توسعه توانمندی‌های مدیران گردشگری	نهادی

عوامل خارجی موثر بر توسعه جاذبه‌های اکوتوریستی نهاوند

مدل تحلیلی SWOT ابزاری برای بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای محیط برون سازمانی (برون‌ناحیه‌ای) است. در مفهوم کلی ابزاری برای بهره‌برداری در مراحل مقدماتی تصمیم‌گیری و بعنوان پیش درآمد در امر برنامه‌ریزی استراتژیک در نوع کاربردی آن تلقی می‌شود. بر اساس بررسی‌های میدانی انجام شده در ناحیه، مجموعه فرصت‌ها و تهدیدهای موثر در شهرستان نهاوند در زمینه فعالیت‌های اکوتوریستی برای توسعه منطقه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی در جدول ۲- آورده شده است.

تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها

همان‌گونه که در جدول ۳- آورده شده است در شهرستان نهاوند بر اساس مطالعات انجام شده تعداد ۱۲ نقطه قوت داخلی در برابر ۹ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۱۱ فرصت خارجی در برابر ۱۴ تهدید خارجی بررسی شده است. در مجموع تعداد ۲۱ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت‌ها و ۲۵ ضعف و تهدید به عنوان محدودیت‌ها و تنگناهای پیش‌روی شهرستان نهاوند برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی قابل شناسایی است. در مجموع با توجه به بررسی‌های انجام گرفته به این نتیجه رسیده‌ایم که شهرستان نهاوند دارای پتانسیل بالایی برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی را در سطح استان دارد.

جدول (۳) ماتریس SWOT (عوامل اصلی تاثیر گذار بر توسعه اکوتوریسم در شهرستان نهاوند) ماخذ مطالعات نگارندگان

بیرونی	داخلی
<p>فرصت‌ها (O)</p> <p>01- تصویب قوانین و مقررات حمایتی از این صنعت و وجود ردیف‌های اعتباری خاص برای گسترش اکوتوریسم</p> <p>02- حمایت مسولان دولتی از توسعه اکوتوریسم با رویکرد اشتغال‌زایی بعنوان ساز و کار مناسب برای توسعه متوازن گردشگری در سطح شهرستان نهاوند</p> <p>03- امکان برنامه‌ریزی، طراحی، توسعه و تجهیز پتانسیل‌های طبیعی شهرستان جهت ایجاد جاذبه‌های مصنوعی و انسان ساخت همگام با جاذبه‌های طبیعی</p> <p>04- تنوع بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال</p> <p>05- افزایش استفاده از نیروهای متخصص و مجرب در بخش اکوتوریسم در کنار نواحی گردشگری</p> <p>06- تهیه و اجرای برنامه‌ای به منظور توسعه توانمندی‌های مدیران گردشگری</p> <p>07- به کارگیری روش مدیریت پایدار در احداث و بهره برداری از زیرساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردشگری</p> <p>08- تهیه و اجرای طرح مدیریت برای تمام مناطق حفاظت شده، پارک‌های جنگلی و سایر جاذبه‌های طبیعی</p> <p>09- امکان جلب مشارکت و همکاری‌های بین‌المللی در جهت احیا و توسعه زیستگاه‌های حیات‌وحش و گونه‌های نادر جانوری و در خطر انقراض</p>	<p>قوت‌ها (S)</p> <p>S1- وجود جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در سطح شهرستان نهاوند</p> <p>S2- وجود زیرساخت‌های مناسب جهت کوهنوردی، صخره‌نوردی، راهپیمایی، اسکی و ...</p> <p>S3- تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم</p> <p>S4- علاقمندی فراوان مدیران محلی به فرهنگ توسعه و اشتغال‌زایی از طریق توسعه اکوتوریسم</p> <p>S5- وجود شرایط اقلیمی مناسب در حدود نیمی از سال برای گردشگری‌های تابستانه و بهاره با غلبه بر فعالیت‌های گردشگری زمستانه</p> <p>S6- وجود شبکه‌های ارتباطی مناسب با سایر مناطق گردشگری کشور</p> <p>S7 - بالابودن روحیه مشارکت مردم جهت ایجاد و گسترش توسعه گردشگری</p> <p>S8- وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی شهرستان (نظیر چشمه‌ها، سراب‌ها، تالاب‌ها، ارتفاعات گرین، آردوشان، جنگل، رودخانه‌ها و...) در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی</p> <p>S9- داشتن محیط آرام و بدون سروصدا در مناطق اکوتوریستی</p> <p>S10- وجود بستر مناسب جهت ایجاد فرصت‌های شغلی در امور گردشگری</p> <p>S11- کوهستانی بودن نهاوند و وجود ارتفاعات و قله و دارابودن دره‌های متعدد و سرسبز پوشیده از جاذبه‌های گردشگری</p> <p>S12 - قرارگیری نهاوند در محور ارتباطی غرب، جنوب غرب و شمال غرب و نیز در مسیر زائران عتبات عالیات</p>
<p>تهدیدها (T)</p> <p>T1- عدم بهره‌برداری مناسب از فرصت‌های گردشگری زمستانه به دلیل عدم وجود ظرفیت ساختار و برنامه‌های لازم</p> <p>T2- عدم صدور مجوز و تسهیلات از سوی دولت برای گسترش اکوتوریسم در شهرستان نهاوند</p> <p>T3- زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار</p>	<p>ضعف‌ها (W)</p> <p>W1- نامناسب بودن امکانات و تجهیزات اقامتی و رفاهی</p> <p>W2- نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی</p> <p>W3- ضعف برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولت در بخش اکوتوریسم شهرستان</p> <p>W4- تنگی ناشی از بوروکراسی شدید اداری در زمینه کسب مجوز برای بازدید از برخی اماکن گردشگری</p>

<p>T4- تغییر کاربری اراضی طبیعی و زیست‌محیطی به سایر کاربری‌های ناسازگار</p> <p>T5- اجرایی‌نبودن برنامه‌های حمایتی دولت در خصوص برنامه‌های اکوتوریسم</p> <p>T6- عدم شفافیت، ضوابط و مقررات لازم در خصوص حمایت و جلب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه گردشگری</p> <p>T7- توانایی مدیریت در زمینه برنامه‌ریزی، اجرا و تبلیغات محدود است</p> <p>T8- کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب در دستگاه‌های ستادی بویژه استانی برای تشویق و ترغیب و ارائه رهنمودهای لازم به سرمایه‌گذاران در بخش اکوتوریسم</p> <p>T9- افزایش تخلفات اجتماعی و بزهکاری با ورود گردشگران به نواحی گردشگری</p> <p>T10- تخریب پوشش گیاهی (جنگل و مرتع) و افزایش آلودگی آب و صوتی در اماکن گردشگری</p> <p>T11- تضعیف فرهنگ محلی و از بین رفتن پاره‌ای آداب و رسوم</p>	<p>W5- نامناسب بودن زیرساخت‌ها برای توسعه گردشگری</p> <p>W6- عدم وجود نیروهای متخصص در کنار جاذبه‌های اکوتوریستی برای راهنمایی گردشگران</p> <p>W7- تعارض میان فرهنگ گردشگران و مردم این نواحی</p> <p>W8- نامناسب بودن امکانات و تجهیزات ورزشی در اماکن گردشگری</p> <p>W9- عدم امکان جمع‌آوری زباله و مواد زاید اماکن گردشگری</p> <p>W10- کمبود شدید پارکینگ در اماکن گردشگری</p> <p>W11- گردشگران در رابطه با برخی جاذبه‌ها اطلاع کافی ندارند</p> <p>W12- عدم وجود دسترسی مناسب و آسان به برخی از جاذبه‌ها</p> <p>W13- فقدان نهاد مدیریت بین بخشی در زمینه گردشگری، با توجه به بین‌رشته‌ای بودن این فعالیت</p> <p>W14- کمبود یا فقدان تابلوها و علائمی که هدایت‌کننده گردشگر به مناطق گردشگری باشد</p>
--	--

در این پژوهش علاوه بر مطالعات میدانی، با طراحی پرسشنامه مزیت‌ها و محدودیت‌های اصلی منطقه جهت اولویت‌بندی گزینه‌ها از دیدگاه مردم، مسولان و گردشگران بررسی شده تا علاوه بر جنبه‌های مشارکتی آن بتوان نتایج را به صورت کمی و منطقی اولویت‌بندی کرد. در جدول ۴، ۵، ۶ و ۷ مجموع وزن‌های داده شده، میانگین رتبه‌ای و وزن نسبی هر یک از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها از دیدگاه سه گروه پاسخ‌دهنده می‌باشد.

بنابراین با توجه به جدول ۴، ۵، ۶ و ۷ به بررسی و ارزیابی هر یک از نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدها از دیدگاه سه گروه پاسخ‌دهنده در این پژوهش پرداخته شده است:

۱- مسولان:

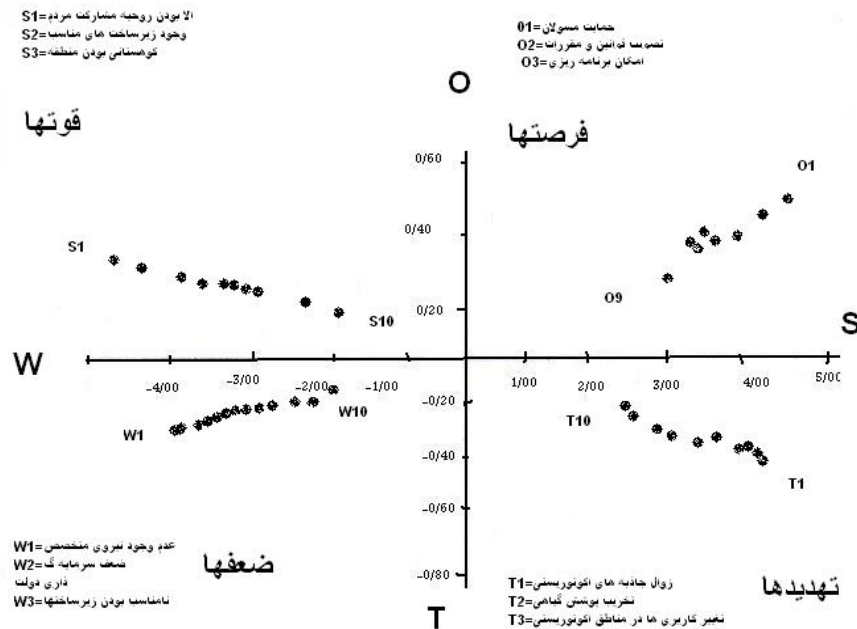
تحلیل SWOT در زمینه فعالیتهای اکوتوریستی در شهرستان نهاوند نشان می‌دهد که از نظر مسولان، مولفه بالابودن روحیه مشارکت مردم جهت ایجاد و گسترش توسعه گردشگری با مجموع وزنی ۱۱۶ و میانگین رتبه‌ای ۴/۶۴ و وزن نسبی ۰/۴۶ به عنوان مهم‌ترین نقطه قوت داخلی و پس از آن وجود زیرساخت‌های مناسب جهت کوهنوردی، صخره‌نوردی، راهپیمایی و... با مجموع وزنی ۱۱۰ و میانگین رتبه‌ای ۴/۴ با وزن نسبی ۰/۴۴ در رتبه دوم برای توسعه فعالیتهای اکوتوریستی در شهرستان نهاوند قرار دارد. مولفه داشتن محیط آرام و بدون سر و صدا در مناطق اکوتوریستی با مجموع وزنی ۷۱ و میانگین رتبه‌ای ۲/۸۴ و وزن نسبی ۰/۲۸ کم اهمیت‌ترین نقطه قوت داخلی در توسعه فعالیتهای اکوتوریستی در شهرستان نهاوند می‌باشد.

همچنین از نظر مسولان حمایت مسولین دولتی از توسعه پایدار با رویکرد اشتغال‌زایی به عنوان ساز و کار مناسب برای توسعه متوازن گردشگری در نهاوند با مجموع وزنی ۱۱۷ و میانگین رتبه‌ای ۴/۶۸ و وزن نسبی ۰/۵۲ به عنوان مهم‌ترین فرصت بیرونی ذکر شده است و تصویب قوانین ومقررات حمایتی از صنعت گردشگری و وجود ردیف‌های اعتباری خاص برای گسترش اکوتوریسم با مجموع وزنی ۱۱۳ و میانگین رتبه‌ای ۴/۵۳ و وزن نسبی ۰/۵۰ در رتبه دوم فرصت‌های بیرونی قرار دارد. در حالی که امکان جلب مشارکت و همکاری‌های بین‌المللی در جهت احیاء و توسعه زیستگاه‌های حیات‌وحش و گونه‌ها نادر جانوری در خطر انقراض با مجموع وزنی ۷۳ و میانگین رتبه‌ای ۲/۹۲ و وزن نسبی ۰/۳۳ به عنوان کم اهمیت‌ترین فرصت بیرونی جهت توسعه فعالیتهای اکوتوریستی در شهرستان نهاوند می‌باشند. در رابطه با نقاط

ضعف عدم وجود نیروهای متخصص در کنار جاذبه‌های اکوتوریستی برای راهنمایی گردشگران با مجموع وزنی ۱۰۰ و میانگین رتبه‌ای ۴ و وزن نسبی ۰/۴ به عنوان مهم‌ترین نقطه ضعف در زمینه توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی نهاوند می‌باشد. همچنین ضعف برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولت در بخش اکوتوریسم در شهرستان نهاوند با مجموع وزنی ۹۷ و میانگین رتبه‌ای ۳/۸۸ و وزن نسبی ۰/۳۸ در رتبه بعدی قرار دارد. همچنین مولفه گردشگران در رابطه با برخی جاذبه‌های اکوتوریستی اطلاع کافی ندارد با مجموع وزنی ۶۲ و میانگین رتبه‌ای ۲/۴۸ و وزن نسبی ۰/۲۴ کمترین اهمیت را در میان نقاط ضعف جهت توسعه فعالیت‌های گردشگری در نهاوند می‌باشد.

شکل ۱- نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی در شهرستان نهاوند را از دیدگاه مسولان نشان می‌دهد. شکل براساس میانگین رتبه‌ای و وزن نسبی مولفه‌ها ترسیم شده است مولفه‌هایی که در ربع اول و ربع دوم مختصات (فرصت‌ها و قوت‌ها) قرار گرفته است، بیشتر آنها دارای وزن نسبی بیشتر از ۰/۳ می‌باشد که نشان‌دهنده این است که مولفه‌های انتخابی دارای وضعیت مطلوبی می‌باشد و مولفه‌هایی که دارای وزن نسبی بین ۰/۱۰۰ تا ۰/۳ می‌باشد دارای وضعیت نامطلوبی هستند. به عنوان مثال در نقطه قوت داشتن محیطی آرام و بی‌سرو صدا S8 دارای وضعیت نامطلوبی است و بایستی بهبود و تقویت شود. در همین راستا در ربع سوم و چهارم محور مختصات (ضعف‌ها و تهدیدها) قرار گرفته که نشانگر اینست که اغلب مولفه‌ها از شرایط نامطلوبی برخوردار هستند مولفه‌هایی که بین ۰/۱۰۰ تا ۰/۳- قرار دارند، دارای وضعیت نامطلوبی هستند و باید تقویت شوند و

مولفه‌هایی که وزن نسبی بالاتر از ۰/۳- دارند، وضعیت بسیار نامطلوبی دارند که باید جایگزین شوند.



شکل (۱) نمودار تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی نهبوند از دید مسولان

جدول (۴) ماتریس نقاط قوت (Strengths) جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند (رتبه‌بندی و اولویت‌سنجی از دیدگاه گردشگران و مسئولان استانی بر اساس مدل (Swot)، ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده

ردیف	گردشگران				مسولان				مردم				تحلیل SWOT نقاط قوت
	میانگین وزن	وزن نسبی	مجموع وزن ها	رتبه	میانگین وزن	وزن نسبی	مجموع وزن ها	رتبه	میانگین وزن	وزن نسبی	مجموع وزن		
۱	۲/۲۸	۴۲	۶۰۰	۴	۲/۲۹	۳۹	۲/۹۶	۹۹	۲/۳۸	۳۸	۲/۱۸۲	۶۵۰	S1- وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی نهاوند (نظیر چشمه‌ها، سراب‌ها، تالاب‌ها، ارتفاعات گرین، آردوشان، جنگل، رودخانه‌ها و...) در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی
۲	۲/۲۱	۴۲	۵۹۷	۲	۲/۴۴	۴۴	۲/۴	۱۱۰	۲/۳۷	۳۷	۲/۲۷۸	۶۴۳	S2- وجود زیرساخت‌های مناسب جهت کوهنوردی، صخره‌نوردی، راهپیمایی، اسکی و ...
۳	۲/۲۶	۴۲	۵۹۷	۳	۲/۴۲	۴۲	۲/۶	۱۰۶	۳/۳۶	۳۶	۳/۲۶۴	۶۲۰	S3- کوهستانی بودن نهاوند و وجود ارتفاعات و قله و دارابودن دره‌های متعدد و سرسبز پوشیده از جاذبه‌های گردشگری
۴	۲/۰۷	۴	۵۷۰	۶	۲/۳۶	۳۶	۲/۶	۹۰	۴/۳۶	۳۶	۴/۲۶۲	۶۱۷	S4- وجود بستر مناسب جهت ایجاد فرصت‌های شغلی در امور گردشگری
۵	۲/۰۷	۴	۵۶۱	۵	۲/۳۸	۳۸	۲/۸	۹۷	۵/۳۵	۳۵	۵/۲۵۲	۶۰۰	S5- تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم
۶	۲/۲	۴۲	۵۸۸	۷	۲/۳۵	۳۵	۲/۵۲	۸۸	۶/۳۴	۳۴	۶/۲۴۴	۵۸۵	S6- وجود جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در شهرستان نهاوند
۷	۲/۰۴	۴	۵۶۶	۸	۲/۳۲	۳۲	۲/۲۸	۸۲	۷/۳۳	۳۳	۷/۲۳۵	۵۷۰	S7- وجود شبکه‌های ارتباطی مناسب با سایر مناطق گردشگری کشور
۸	۲/۱۶	۴۱	۵۸۳	۱۰	۲/۲۸	۲۸	۲/۸۲	۷۱	۸/۳۲	۳۲	۸/۲۲۹	۵۶۰	S8- داشتن محیط آرام و بدون سروصدا در مناطق اکوتوریستی
۹	۲/۱۳	۴۳	۵۷۹	۹	۲/۳۰	۳۰	۲/۸	۷۷	۹/۳۲	۳۲	۹/۲۱۴	۵۵۲	S9- وجود شرایط اقلیمی مناسب در حدود نیمی از سال برای گردشگری‌های تابستانی و بهاره با غلبه بر فعالیت‌های گردشگری زمستانه
۱۰	۲/۰۷	۴	۵۷۱	۱	۲/۴۶	۴۶	۲/۶۴	۱۱۶	۱۰/۳۲	۳۲	۱۰/۳۲۱	۵۲۷	S10 - بالابودن روحیه مشارکت مردم جهت ایجاد و گسترش توسعه گردشگری

۲- مردم:

تحلیل مدل SWOT نشان می‌دهد که از نظر مردم، مولفه وجود پتانسیل‌ها و استعداد‌های بالای اکوتوریستی با مجموع وزنی ۶۵۰ و میانگین رتبه‌ای ۳/۸۲ و وزن نسبی ۰/۳۸ به عنوان مهمترین نقطه قوت داخلی و درمقابل بالابودن روحیه مشارکت مردم در جهت ایجاد و گسترش توسعه گردشگری با مجموع وزنی ۵۴۷ و میانگین وزنی ۳/۲۱ و وزن نسبی ۰/۳۲ درصد به عنوان کم اهمیت‌ترین نقطه قوت داخلی در توسعه و گسترش فعالیت‌های اکوتوریستی در شهرستان نهاوند ذکر شده است.

جدول (۵) ماتریس نقاط ضعف (Weaknes) جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند (رتبه‌بندی و اولویت‌سنجی از دیدگاه گردشگران و مسئولان استانی براساس مدل Swot)، ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده

ردیف	گردشگران				مسولان				مردم			تحلیل SWOT نقاط ضعف
	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن‌ها	رتبه	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن‌ها	رتبه	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن	
۲	۰/۴۲	۴/۲۴	۵۹۴	۶	۰/۳۱	۳/۱۲	۷۸	۱	۰/۳۴	۳/۴۷	۵	W1- نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی
۳	۰/۴۲	۴/۲۰	۵۸۹	۵	۰/۳۳	۳/۲۲	۸۳	۲	۰/۳۴	۳/۴۵	۵	W2- نامناسب بودن امکانات و تجهیزات اقامتی و رفاهی
۴	۰/۴۱	۴/۱۶	۵۸۳	۳	۰/۳۵	۳/۵۶	۸۹	۳	۰/۳۴	۳/۴۱	۵	W3- تنگنای ناشی از بوروکراسی شدید اداری در زمینه کسب مجوز

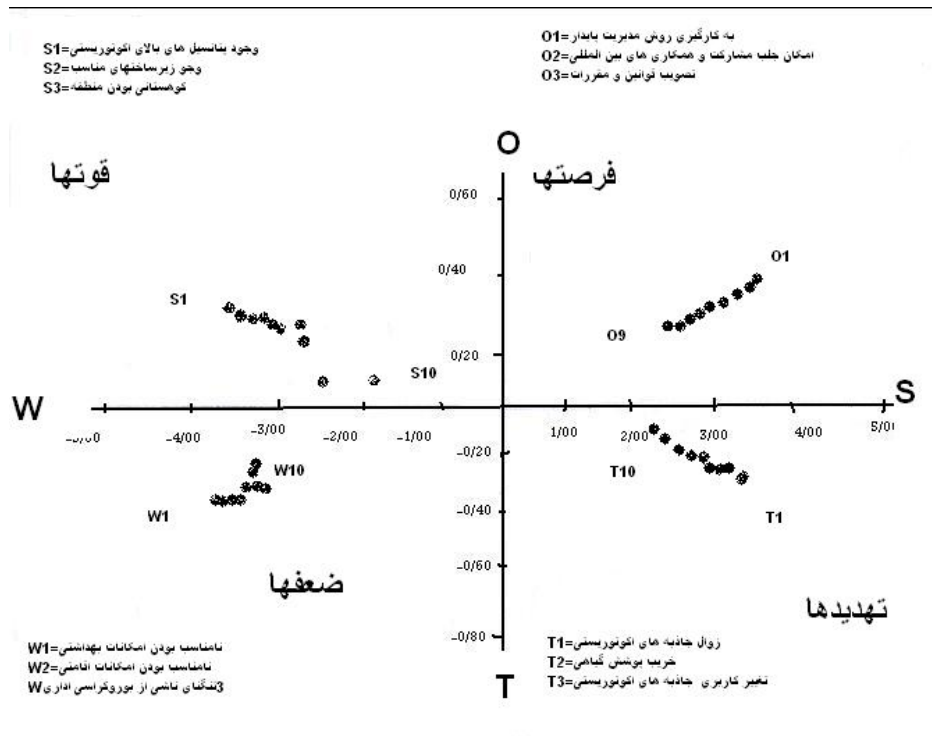
ادامه جدول ۵

												برای بازدید از برخی اماکن گردشگری
۵	۰/۴۱	۴/۱۲	۵۷۷	۳	۰/۳۶	۳/۶۴	۹۱	۴	۰/۳۳	۳/۳۶	۵	W4-نامناسب بودن زیرساختها برای توسعه گردشگری
۱	۰/۴۲	۴/۲۶	۵۹۷	۹	۰/۲۶	۲/۶	۶۵	۵	۰/۳۳	۳/۳۴	۵	W5-کمبود شدید پارکینگ در اماکن گردشگری
۶	۰/۴۱	۴/۱	۵۷۴	۲	۰/۳۸	۳/۸۸	۹۷	۶	۰/۳۳	۳/۳	۵	W6-ضعف برنامه ریزی و سرمایه گذاری دولت در بخش اکوتوریسم شهرستان نهاوند
۷	۰/۴	۴/۰۵	۵۶۸	۸	۰/۳۰	۳/۰۸	۷۷	۷	۰/۳۲	۳/۲۶	۵	W7-عدم امکان جمع آوری زباله و مواد زاید اماکن گردشگری
۸	۰/۴	۴/۰۴	۵۶۶	۱	۰/۴	۴	۱۰۰	۸	۰/۳۲	۳/۲۲	۵	W8-عدم وجود نیروهای متخصص در کنار جاذبه- های اکوتوریستی برای راهنمایی گردشگران
۹	۰/۴	۴	۵۶۰	۷	۰/۲۸	۲/۸	۷۰	۹	۰/۳۱	۳/۱۹	۵	W9-نامناسب بودن امکانات و تجهیزات- ورزشی در اماکن گردشگری
۱	۰/۳۹	۳/۸۶	۵۵۵	۱	۰/۲۴	۲/۴۸	۶۲	۱	۰/۳۱	۳/۱۷	۵	W10-گردشگران در رابطه با برخی جاذبه ها اطلاع کافی ندارند

درمورد عوامل تهدیدکننده توسعه گردشگری از دیدگاه مردم در شهرستان نهاوند زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار با مجموع وزنی ۵۵۰ و میانگین رتبه‌ای ۳/۲۳ و وزن نسبی ۰/۳۲ به عنوان بزرگترین تهدید خارجی برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی در نهاوند مطرح گردیده

است. در مورد فرصت‌های بیرونی مردم بر این عقیده بودند که به کارگیری روش مدیریت پایدار در احداث و بهره‌برداری از زیرساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردشگری با مجموع وزنی ۶۰۰ و میانگین رتبه‌ای ۳/۵۲ و وزن نسبی ۰/۳۹ به عنوان مهم‌ترین فرصت بیرونی قرار دارد. در حالی که تنوع‌بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال با مجموع وزنی ۵۴۰ و میانگین رتبه‌ای ۳/۱۷ و وزن نسبی ۰/۳۵ به عنوان کم‌اهمیت‌ترین فرصت بیرونی در جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی می‌باشد. علاوه بر این از نظر مردم نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی با مجموع وزنی ۵۹۱ و میانگین رتبه‌ای ۳/۴۷ و وزن نسبی ۰/۳۴ به عنوان مهم‌ترین نقطه ضعف داخلی و مولفه گردشگران در رابطه با برخی جاذبه‌ها اطلاع کافی ندارند با مجموع وزنی ۵۳۹ و میانگین رتبه‌ای ۳/۱۷ و وزن نسبی ۰/۳۱ پایین‌ترین اولویت را در نقاط ضعف داخلی را داراست.

شکل ۲ نشان می‌دهد، مولفه‌هایی که در ربع اول و ربع دوم محور مختصات (نقاط قوت و فرصت‌ها) قرار دارند، بیشتر آنها وزن نسبی بیشتر از ۰/۳ دارند، نشانگر وضعیت مطلوب و پایدار مولفه‌ها می‌باشد. در ربع سوم و چهارم محور مختصات مولفه‌های (نقاط ضعف و تهدیدها) از دیدگاه مردم قرار گرفته است، که نشان می‌دهد که بیشتر مولفه‌ها در شرایط نامطلوبی قرار دارند، در این بین مولفه‌هایی که وزن نسبی آنها بالاتر از ۰/۳- قرار دارند، وضعیت بسیار نامطلوبی دارا هستند که بایستی این تهدیدها و ضعف‌ها را حذف یا جایگزین شوند.



شکل (۲) نمودار تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی نهاوند از دید مسولان

جدول (۶) ماتریس فرصت‌ها (Opportunities) جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند (رتبه‌بندی و اولویت‌سنجی از دیدگاه گردشگران و مسئولان استانی بر اساس مدل SWot)، ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده

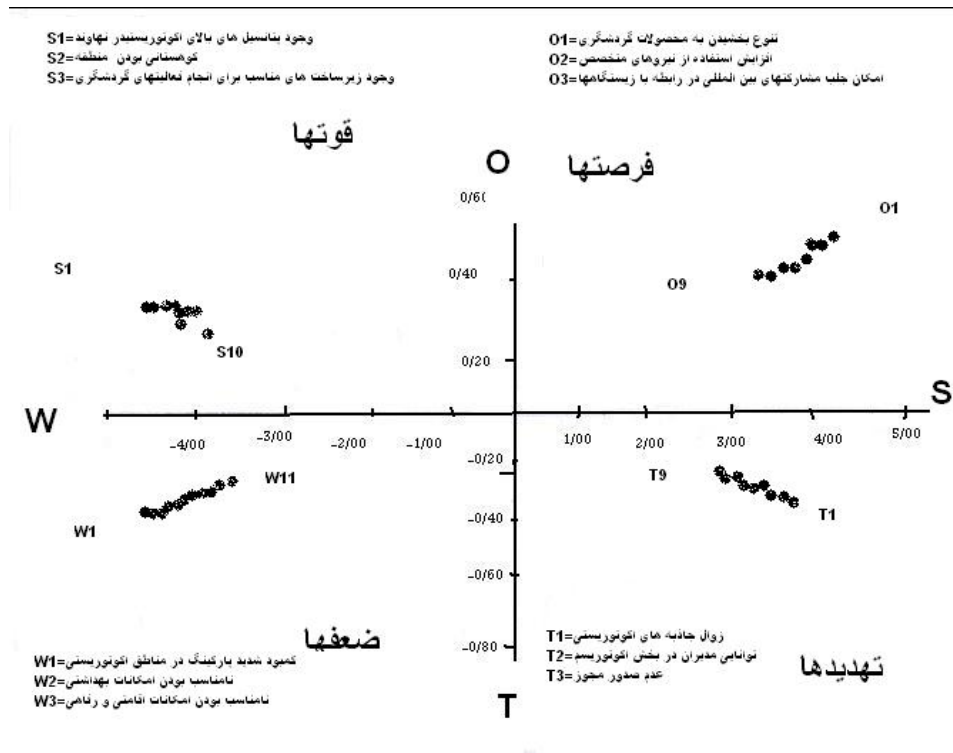
ردیف	گردشگران			مسئولان			مردم			تحلیل SWOT فرصت‌ها		
	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن‌ها	رتبه	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن‌ها	رتبه	وزن نسبی		میانگین وزن	مجموع وزن
۹	۰/۴۱	۳/۷	۵۲۳	۸	۰/۳۸	۳/۳۸	۸۷	۱	۰/۳۹	۳/۵۲	۶۰۰	01- به کارگیری روش مدیریت پایدار در احداث و بهره‌برداری از زیرساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردشگری
۳	۰/۴۴	۳/۹۷	۵۵۰	۹	۰/۳۳	۲/۹۲	۷۳	۲	۰/۳۸	۳/۵	۵۹۵	02- امکان جلب مشارکت و همکاری‌های بین المللی در جهت احیا و توسعه زیستگاه‌های حیات وحش و گونه‌های نادر جانوری و درخطر انقراض
۴	۰/۴۳	۳/۹	۵۴۶	۲	۰/۵۰	۴/۵۴	۱۱۳	۳	۰/۳۸	۳/۴۵	۵۸۷	03- تصویب قوانین و مقررات حمایتی از این صنعت و وجود ردیف‌های اعتباری خاص برای گسترش اکوتوریسم
۵	۰/۴۲	۳/۸۶	۵۴۱	۱	۰/۵۲	۴/۶۸	۱۱۷	۴	۰/۳۷	۳/۴۱	۵۸۰	04- حمایت مسئولان دولتی از توسعه اکوتوریسم با رویکرد اشتغال‌زایی بعنوان ساز و کار مناسب برای توسعه متوازن گردشگری شهرستان نهاوند
۸	۰/۴۱	۳/۷۷	۵۲۹	۳	۰/۴۹	۴/۴۴	۱۱۱	۵	۰/۳۷	۳/۳۵	۵۷۱	05- امکان برنامه‌ریزی، طراحی، توسعه و تجهیز پتانسیل‌های طبیعی استان جهت ایجاد جاذبه‌های مصنوعی و انسان ساخت همگام با جاذبه‌های طبیعی
۶	۰/۴۲	۳/۸۴	۵۳۸	۷	۰/۴۰	۳/۶۴	۹۱	۶	۰/۳۶	۳/۲۹	۵۶۰	06- تهیه و اجرای برنامه‌ای به منظور توسعه توانمندی‌های مدیران گردشگری
۷	۰/۴۲	۴/۸	۵۳۲	۴	۰/۴۷	۴/۳۸	۱۰۷	۷	۰/۳۶	۳/۲۴	۵۵۲	07- تهیه و اجرای طرح مدیریت برای تمام مناطق حفاظت‌شده، پارک‌های جنگلی و سایر جاذبه‌های طبیعی
۲	۰/۴۴	۳/۹۷	۵۵۷	۵	۰/۴۴	۴	۱۰۰	۸	۰/۳۵	۳/۲۱	۵۴۷	08- افزایش استفاده از نیروهای متخصص و مجرب در بخش اکوتوریسم در کنار نواحی گردشگری
۱	۰/۵۰	۴/۵۲	۵۶۳	۶	۰/۴۳	۳/۸۸	۹۷	۹	۰/۳۵	۳/۱۷	۵۴۰	09- تنوع‌بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال

۳- گردشگران

با توجه به مطالعات انجام شده براساس روش تحلیل SWOT وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی نهاوند (نظیر فرد مثل چشمه‌ها، سراب‌ها، تالاب‌ها، ارتفاعات گرین، آردوشان، جنگل، رودخانه‌ها و...) در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی با مجموع وزنی ۵۹۷ و میانگین رتبه‌ای ۳/۲۱ و وزن نسبی ۰/۴۲ به عنوان مهم‌ترین نقطه قوت داخلی و در مقابل تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم با مجموع وزنی ۵۶۱ و میانگین رتبه‌ای ۴ و وزن نسبی ۰/۴۰ کم‌اهمیت‌ترین نقطه قوت در توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی نهاوند ذکر کرده‌اند. علاوه بر این، از نظر گردشگران کمبود شدید پارکینگ در اماکن گردشگری با مجموع وزنی ۵۹۷ و میانگین رتبه‌ای ۴/۲۶ و وزن نسبی ۰/۴۲ به عنوان مهم‌ترین نقطه ضعف داخلی و مولفه گردشگران در رابطه با برخی جاذبه‌ها اطلاع کافی ندارند با مجموع وزنی ۵۵۵ و میانگین رتبه‌ای ۳/۹۶ و وزن نسبی ۰/۳۹ پایین‌ترین اولویت را در نقاط ضعف داخلی داراست. در مورد فرصت‌های بیرونی گردشگران بر این عقیده بودند که تنوع بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال با مجموع وزنی ۵۶۳ و میانگین رتبه‌ای ۴/۵۲ و وزن نسبی ۰/۵۰ به عنوان مهم‌ترین فرصت بیرونی قرار دارد. در حالی که به کارگیری روش مدیریت پایدار در احداث و بهره‌برداری از زیرساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردشگری با مجموع وزنی ۵۲۳ و میانگین رتبه‌ای ۳/۷ و وزن نسبی ۰/۴۱ به عنوان کم‌اهمیت‌ترین فرصت بیرونی در جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی می‌باشد. در مورد عوامل تهدیدکننده توسعه گردشگری از دیدگاه گردشگران

در شهرستان نهاوند زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار با مجموع وزنی ۴۹۷ و میانگین رتبه‌ای ۳/۵۵ و وزن نسبی ۰/۳۵ به عنوان بزرگ‌ترین تهدید خارجی برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی در شهرستان نهاوند مطرح گردیده است.

شکل ۲ نشان می‌دهد، مولفه‌هایی که در ربع اول و ربع دوم محور مختصات (نقاط قوت و فرصت‌ها) قرار دارند، بیشتر آنها وزن نسبی بیشتر از ۰/۳ دارند، نشانگر وضعیت مطلوب و پایدار مولفه‌ها می‌باشد. در ربع سوم و چهارم محور مختصات مولفه‌های (نقاط ضعف و تهدیدها) از دیدگاه مردم قرار گرفته است، که نشان می‌دهد که بیشتر مولفه‌ها در شرایط نامطلوبی قرار دارند، در این بین مولفه‌هایی که وزن نسبی آنها بالاتر از ۰/۳- قرار دارند، وضعیت بسیار نامطلوبی دارند که بایستی با ارایه راهبردهای مناسب مشکلات را تا حدودی تعدیل کرد.



شکل (۳) نمودار تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی نهاوند از دید مسولان

جدول (۷) ماتریس تهدیدها (Threats) جاذبه‌های اکوتوریستی شهرستان نهاوند (رتبه-بندی و اولویت‌سنجی از دیدگاه گردشگران و مسئولان استانی براساس مدل Swot)،

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده

ردیف	گردشگران			مسئولان			مردم			تحلیل SWOT تهدیدها		
	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن ها	رتبه	وزن نسبی	میانگین وزن	مجموع وزن ها	رتبه	وزن نسبی		میانگین وزن	مجموع وزن
۱	۰/۳۵	۳/۵۵	۴۹۷	۱	۰/۴۴	۲/۳۲	۱۰۸	۱	۰/۳۳	۳/۳۳	۵۵۰	T1- زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار
۱۰	۰/۳۰	۳/۰۲	۴۲۴	۲	۰/۴۰	۲/۰۴	۱۰۱	۲	۰/۳۶	۳/۱۸	۵۴۲	T2- تخریب پوشش گیاهی (جنگل و مرتع) و افزایش آلودگی آب و صوتی در اماکن گردشگری
۵	۰/۳۳	۳/۳۴	۴۶۸	۳	۰/۳۷	۳/۷۶	۹۴	۳	۰/۳۶	۳/۱۷	۵۴۰	T3- تغییر کاربری اراضی طبیعی و زیست-محیطی به سایر کاربری‌های ناسازگار
۲	۰/۳۵	۳/۵۰	۴۹۱	۶	۰/۳۱	۳/۱۶	۷۹	۴	۰/۳۶	۳/۱۵	۵۳۶	T4- توانایی مدیریت در زمینه برنامه‌ریزی، اجرا و تبلیغات محدود است
۷	۰/۳۱	۳/۱۹	۴۲۷	۱۰	۰/۲۶	۲/۶	۶۵	۵	۰/۳۶	۳/۱۲	۵۳۱	T5- عدم بهره‌برداری مناسب از فرصت‌های گردشگری زمستانه به دلیل عدم وجود ظرفیت ساختار و برنامه‌های لازم
۶	۰/۳۲	۳/۲۲	۴۵۲	۴	۰/۳۵	۲/۵۲	۸۸	۶	۰/۳۶	۳/۱۲	۵۲۷	T6- کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب در دستگاه‌های ستادی
۸	۰/۳۱	۳/۱۳	۴۳۹	۵	۰/۳۲	۳/۳۸	۸۲	۷	۰/۳۰	۳/۰۵	۵۱۹	T7- افزایش تخلفات اجتماعی و بزهکاری یا ورود گردشگران به نواحی گردشگری
۹	۰/۳۰	۳/۰۷	۴۳۱	۸	۰/۲۸	۲/۸	۷۰	۸	۰/۳۰	۳/۰۱	۵۱۲	T8- تضعیف فرهنگ محلی و از بین رفتن پاره‌ای آداب و رسوم
۳	۰/۳۴	۳/۴۴	۴۸۲	۹	۰/۳۷	۲/۷۲	۶۸	۹	۰/۳۶	۳/۳۳	۴۹۹	T9- عدم صدور مجوز و تسهیلات از سوی دولت برای گسترش اکوتوریسم در شهرستان نهاوند
۴	۰/۳۳	۳/۳۹	۴۷۵	۷	۰/۳۰	۳	۷۵	۱۰	۰/۲۸	۳/۸۸	۴۹۱	T10- اجرایی نبودن برنامه‌های حمایتی دولت در خصوص برنامه‌های اکوتوریسم

اولویت‌بندی مولفه فعالیت‌های اکوتوریستی

با توجه به نتایج حاصل از ماتریس تحلیل SWOT و نتایج ارایه شده در شکل‌های ۱، ۲ و ۳ اقدام به ترسیم جدول ۸ گردید که این جدول بیانگر اولویت‌بندی و رتبه‌بندی هریک از شاخص‌ها از دیدگاه و نظریات سه گروه مشارکت‌کننده و همچنین بیانگر دیدگاه‌های مشترک آنها است.

جدول (۸) اولویت‌بندی نهایی عوامل موثر (نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) در توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی از دیدگاه سه گروه مشارکت‌کننده

اولویت‌بندی قوت (S)	اولویت‌بندی نقاط ضعف (W)	اولویت‌بندی فرصت‌ها (O)	اولویت‌بندی تهدیدها (T)
۱ - وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی نیاوند (نظیر فرد مثل چشمه‌ها، سراب‌ها، تالاب‌ها و ...)	۱ نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی	۱ تنوع‌بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال	۱ - زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی-توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار
۲ وجود زیرساخت‌های مناسب جهت کوهنوردی، صخره‌نوردی، راهپیمایی، اسکی و ...	۲ نامناسب بودن امکانات و تجهیزات اقامتی و رفاهی	۲ تصویب قوانین و مقررات حمایتی از ...	۲ - تخریب پوش گیاهی (جنگل و مرتع) و افزایش ...
۳ - کوهستانی بودن نیاوند و وجود ارتفاعات و قله و ...	۳ نامناسب بودن زیرساخت‌ها برای توسعه گردشگری	۳ - امکان جلب مشارکت و همکاری‌های بین‌المللی در جهت احیا و توسعه ...	۳ - تغییر کاربری اراضی طبیعی و زیست‌محیطی به سایر کاربری‌های ناسازگار
۴ وجود بستر مناسب جهت ایجاد فرصت‌های شغلی در امور گردشگری	۴ ضعف برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولت در بخش اکوتوریسم شهرستان نیاوند	۴ امکان برنامه‌ریزی، طراحی، توسعه و تجهیز پتانسیل‌های طبیعی ...	۴ - کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب در دستگاه‌های ستادی
۵ - تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش	۵ عدم امکان جمع‌آوری زباله و مواد زاید اماکن گردشگری	۵ تهیه و اجرای برنامه‌ای به منظور توسعه توانمندی-	۵ - توانایی مدیریت در زمینه برنامه‌ریزی، اجرا

اکوتوریسم		های مدیران گردشگری	و تبلیغات محدود است
۶ - وجود جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در شهرستان نهاوند	۶ - کمبود شدید پارکینگ در اماکن گردشگری	۶ افزایش استفاده از نیروهای متخصص و مجرب در ...	۶ عدم بهره‌برداری مناسب از فرصت‌های گردشگری ...
۷ - وجود شبکه‌های ارتباطی مناسب با سایر مناطق...	۷ عدم وجود نیروهای متخصص در کنار جاذبه‌ها...	۷ تهیه و اجرای برنامه‌های به...	۷ - افزایش تخلفات اجتماعی و بزهکاری...
۸ - داشتن محیط آرام و بدون سروصدا در مناطق اکوتوریستی	۸ - نامناسب بودن امکانات و تجهیزات...	۸ به کارگیری روش مدیریت پایدار...	۸ - تضعیف فرهنگ محلی و از بین رفتن...
S9 - وجود شرایط اقلیمی مناسب ...	۹ گردشگران در رابطه با برخی جاذبه‌هایی اطلاع‌اند	۹ حمایت مسولان دولتی از توسعه اکوتوریسم با رویکرد...	۹ - اجرایی نبودن برنامه‌های حمایتی ...
S10 - بالا بودن روحیه مشارکت مردم ...	۱۰ - تنگنای ناشی از بوروکراسی شدید اداری ...	۱۰	۱ - عدم صدور مجوز ...

اولویت‌بندی براساس اهمیت نظرات هر کدام از مشارکت‌کنندگان، ضریب اهمیتی بین صفر تا یک برای هر کدام از مولفه‌ها در نظر گرفته شده است. در این پژوهش برای مسولان ضریب (۰/۵۰) و برای مردم ضریب (۰/۳۰) و برای گردشگران ضریب (۰/۲۰) در نظر گرفته شده است. همان‌گونه که از این جدول استنباط می‌شود، مولفه وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی نهاوند (نظیر فرد مثل چشمه‌ها، سراب‌ها، تالاب‌ها و... به عنوان مهم‌ترین نقطه قوت داخلی و مولفه نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی به عنوان اولویت اول نقاط ضعف داخلی در رابطه با توسعه فعالیت‌های گردشگری نهاوند می‌باشد. علاوه بر این از بین فرصت‌های بیرونی، تنوع‌بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال به عنوان اولویت اول فرصت‌های گردشگری برای شناسایی شده توسعه اکوتوریسم و از

بین تهدیدهای خارجی مولفه زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار به عنوان مهم‌ترین تهدید خارجی ذکر شده است.

ارائه راهبردها و راهکارهای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی نهاوند

راهبردهای اساسی در زمینه توسعه پایدار اکوتوریستی براساس اهداف راهبردی که با توجه به پتانسیل جاذبه‌های گردشگری در شهرستان تعیین شده طراحی شده است. لذا راهبردی در نظر گرفته شده در راستای توسعه پایدار گردشگری با رویکرد توسعه اقتصادی و اجتماعی محیطی و با توجه به حفظ تعادل اکولوژیک تهیه شده است. با توجه به مطالب یادشده برای دستیابی به اهداف پایداری در اکوتوریسم راهبردهای اساسی را در قالب ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، زیست‌محیطی و نهادی در نظر گرفته شده است که در زیر به بررسی هر یک از آنها پرداخته می‌شود.

الف) راهبردهای اقتصادی در راستای توسعه پایدار اکوتوریسم در منطقه

۱- ایجاد بستری مناسب برای افزایش مدت اقامت گردشگران از جاذبه‌های اکوتوریستی نهاوند در مسیرهای گردشگری طبیعی نظیر مسیر سراب گاماسیاب، نهاوند، سراب گیان، سراب فارسبان می‌باشد.

۲- شناسایی جاذبه‌های اکوتوریستی و تبلیغات و بازاریابی مناسب برای جذب گردشگران و تبدیل نهاوند به قطب فعال اکوتوریستی در استان

۳- ایجاد بستری مناسب برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در فعالیت‌های اکوتوریستی بویژه در شهر فیروزان و گیان (تالاب وسج، سراب گیان)

۴- تنوع‌بخشیدن به خدمات گردشگری می‌تواند از دلایل موفقیت صنعت توریسم باشد به عبارتی به توریسم ترکیبی توجه شود به عنوان مثال در شهر گیان با توجه به دارا بودن تپه تاریخی وسراب وجنگل‌های بازمانده زاگرس می‌توان به انجام فعالیت‌های گردشگری و ایجاد محوطه‌ای تفریحی-فرهنگی مبادرت ورزید.

۵- حفظ و نگهداری آثار و چشم‌اندازهای طبیعی و تدوین برنامه جامع اکوتوریستی به منظور بهره‌برداری بهینه از این جاذبه‌ها نظیر تالاب‌ها سد رودباری، رودخانه‌های گاماسیاب، سراب گیان و ...

ب) راهبردهای اجتماعی و فرهنگی در راستای توسعه پایدار اکوتوریسم در منطقه

۱- اطمینان از اینکه بستر قانونی مناسب و شفاف برای مشارکت مردم محلی در زمینه گردشگری فراهم شده است.

۲- افزایش ضریب امنیت در کشور در هر دو بعد مرزی و داخلی که میزان تمایل گردشگران را افزایش می‌دهد (توریسم پلیس در حواشی سراب گیان، تالاب وسج، آثار تاریخی و تمدنی نظیر تپه گیان).

۳- ایجاد تعاملی سازنده بین گردشگران و جامعه میزبان که ضمن احترام به فرهنگ محلی زمینه را برای رفع نیازها و خواسته‌های گردشگران را فراهم سازد.

۴- استفاده از نیروی متخصص در زمینه فعالیت‌های گردشگری با ایجاد رشته‌ای در دانشگاه بوعلی همدان زمینه را برای رونق گردشگری در نهاوند فراهم کند.
۵- آموزش فعالیت‌های اکوتوریستی و نحوه حفاظت از محیط زیست در جامعه نهادینه شود.

ج) راهبردهای زیست‌محیطی در راستای توسعه پایدار اکوتوریسم در منطقه
۱- تدوین قوانین و مقررات برای جلوگیری از تغییر کاربری زمین بویژه در مناطقی که جاذبه‌های اکوتوریستی دارند نظیر شهرستان نهاوند که سابقه طولانی در زمینه فعالیت‌های گردشگری دارند.
۲- پهنه‌بندی، ظرفیت‌پذیری، ارزیابی زیست‌محیطی و شاخص‌های مدیریت پایدار و کدهای رفتاری در مقاصد گردشگری

د) راهبردهای نهادی در راستای توسعه پایدار اکوتوریسم در منطقه
۱- اطلاع‌رسانی و تبلیغات در رابطه با جاذبه‌های اکوتوریستی نهاوند به گردشگران از طریق بروشور، کتابچه سی‌دی
۲- تقویت سازمان‌ها و نهادهایی که به نحوی در فعالیت‌های گردشگری دخیل هستند.

۳- ایجاد سازمان مشخص به عنوان متولی اصلی فعالیت‌های اکوتوریستی که وجود سازمان‌های موازی منجر به ناهماهنگی و تداخل وظایف نشود.

۴- موضع مدیریت، سازمان‌های تصمیم‌گیر و اجرایی در رابطه با فعالیت‌های اکوتوریسم واضح باشد.

۵- تعیین جایگاه اکوتوریسم در برنامه‌ریزی‌های کلان با مشخص نمودن اهداف نهایی در فعالیت‌های وابسته به آن

نتیجه‌گیری

براساس مطالعات میدانی، به منظور ارائه راهبردهای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی با استفاده از مدل تحلیلی SWOT ظرفیت‌ها و محدودیت‌های جاذبه‌های اکوتوریستی در منطقه مورد بررسی قرار گرفته و نتایج علمی و راهکارهایی جهت توسعه اکوتوریسم ارائه شده است. بنابراین نتایج حاصل از پژوهش در دو جنبه کمی و کیفی به شرح زیر می‌باشد:

۱- وجود جاذبه‌های اکوتوریستی بکر و دست‌نخورده نظیر تالاب‌ها، رودخانه‌های پرآب، سراب‌های جوشان، مناطق حفاظت‌شده و ... زمینه را برای توسعه گردشگری در نهاوند فراهم نموده است.

۲- تجدیدنظر در رابطه با توزیع نیروی انسانی متخصص در زمینه گردشگری در سطح شهرستان الزامی می‌باشد.

۳- ایجاد پایگاه اطلاعاتی در رابطه با جاذبه‌های اکوتوریستی منطقه و گسترش آموزش همگانی در رابطه با فعالیت‌های اکوتوریستی زمینه را برای صیانت از جاذبه‌ها فراهم می‌نماید.

۴- برخی از مناطق اکوتوریستی شهرستان نهاوند به علت عدم‌شناسایی و رسیدگی توسط مسئولین در حالت تخریب و آسیب‌پذیری جدی قرار دارند. بررسی نتایج جنبه‌های کمی نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها (با توجه به جدول ۸- اولویت‌سنجی و رتبه‌بندی عوامل موثر داخلی و خارجی از نظر پاسخ‌دهندگان) نشان می‌دهد که:

الف) در بین نقاط قوت در منطقه مطالعه‌شده مولفه وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی (نظیر چشمه‌ها، سراب‌ها، تالاب‌ها، ارتفاعات گرین، آردوشان، جنگل، رودخانه‌ها و...) در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی مهم‌ترین مزیت منطقه جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی به حساب می‌آید.

ب) با توجه به نتایج به دست آمده، در بین نقاط ضعف نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی در اولویت بوده است که در این زمینه با مشارکت سازمان‌های دولتی و کمک جوامع محلی نقاط ضعف تا حدی تعدیل می‌گردد.

ج) در بین فرصت‌های بیرونی، مولفه تنوع‌بخشیدن به محصولات گردشگری جهت جلب گردشگران در تمام طول سال در اولویت برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی در منطقه می‌باشد که با برنامه‌ریزی منسجم و پیاده‌کردن راهکارهای ارائه شده می‌توان به این مهم نایل آمد.

د) از بین تهدیدهای خارجی مولفه زوال جاذبه‌های اکوتوریستی در اثر بی‌توجهی به منابع و بهره‌برداری نامعقول و ناپایدار مهم‌ترین تهدید خارجی توسط پاسخ‌دهندگان عنوان شده است، که برای کاهش این آثار راهکارهای تدافعی ارائه شده است.

منابع و ماخذ

- ۱- پارسایی، اسماعیل (۱۳۸۴)، امکان‌سنجی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در استان کهگیلویه و بویراحمد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیای طبیعی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس.
- ۲- سازمان برنامه و بودجه استان همدان (۱۳۷۸)، بررسی عوامل اثرگذار در جذب گردشگر به استان همدان.
- ۳- مهندسین مشاور پرداز (۱۳۸۳)، ارزیابی طرح تفصیلی شیراز، گزارش بخش سوم، شیراز.
- ۴- حکمت‌نیا، حسن (۱۳۸۵)، کاربرد مدل در جغرافیا با تاکید بر برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، انتشارات علم نوین، تهران.
- ۵- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۸۵)، راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰ شماره ۲، تهران
- ۶- مخدوم، مجید (۱۳۷۲) توانمندی‌های طبیعی ایران برای جذب اکوتوریسم، مجموعه مقالات اولین سمینار ایرانگردی و جهانگردی، نشر سازمان ایرانگردی و جهانگردی.
- ۷- مخدوم، مجید (۱۳۸۳) مقایسه اثرات زیست‌محیطی بر... و تفرج در اکوسیستم‌های شمال ایران، نشر جهاد دانشگاهی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- ۸- هادوی، س و دیگران (۱۳۷۳)، بررسی وضعیت برد اکولوژیکی و روانی تفرجگاه‌های حاشیه جاده چالوس (از کرج تا...)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.

Abidin, Z. (1999). *Dissertation submitted to the college of agriculture, forestry and consumer sciences in partial fulfillment of the requirement*, Morgantown, West Virginia, pp.12-35.

Archabald, K. & Naughton-Trevrs, I.(2001).*Tourism revenue-sharing around national park in western Uganda,Early effort to identify and reward local community*.Environment CONSERVATION.PP.135-149.

Blamey, R. K. (2001). *Principles of ecotourism. In D. B. Weaver (ED)The encyclopedia of ecotourism*.New York:Cabia publishing.pp.5-22

Fennell, D. A(1999) *Economic and introduction* .p:283-310.

Fennel.D.A (2001).*A content analysis of ecotourism definition* .Current Issues in tourism, pp.403-421.

Khan,Sh.(2007).*Development of ecotourism in Pakistan*.SDBI publishing .pp.87-90.

Fusili, M. (2007). *Development of ecotourism in italy*. Viac. colombo. pp.149-153.

Negi, Jagmohan. (2004). *International Tourism and travel (conception and principle)*. Chand publishing, New Dehli, India.

Vanessa, A, Verse. (2002). *Ecotourism in small Caribbean island*. published in university of Florida. PP.1-36.

Raina, A.K. (2005). *Ecology Wildlife and Tourism development*. Publishing New Dehli India.

Weaver, B, D. and Lawton, J. (2007). *Twenty years on: The state of contemporary ecotourism*. Research Tourism Management, 28, pp1168–29.

WWW.UNWTO.

WWW.TES.